

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
İNSAN VE TOPLUMBİLİMLERİ FAKÜLTESİ

TARİH

(2025 - 2026) Ders Bilgi Formu

Ders Adı	Kodu	Yarıyıl	T+U Saat	AKTS	Z / S
Tarihi Coğrafya	TAR417	7	3 + 0	5,0	Seçmeli
Birim Bölüm	Tarih - Lisans (Yüz yüze)				
Amaç	-Bu ders, öğrencilerin coğrafi olaylar ile tarihsel gelişmeler arasındaki karşılıklı ilişkiyi anlamalarını ve coğrafi etkenlerin tarihî olayların şekillenmesi ve yönlendirilmesindeki etkisini analiz etmelerini sağlamayı amaçlamaktadır.				
Ders İçeriği	- Öğrencilere bu derste; tarihî coğrafya kavramı, gelişimi ve diğer beşerî bilimlerle olan ilişkisi tanıtılmaktadır. Coğrafyanın tarihî olayları nasıl etkilediği ve tarihî süreçlerin coğrafi mekânlarla nasıl iç içe geçtiği üzerinde durulmaktadır. Dersin başında, öğrenciler coğrafya ile tarih arasındaki etkileşimi kavramsal olarak öğrenirler. Özellikle tarihî olayların mekânsal dağılımı, çevresel faktörlerin toplumsal ve siyasî süreçlere etkisi detaylı biçimde ele alınmaktadır. Bu bağlamda Nil, Dicle-Fırat, İndus gibi nehir havzalarının medeniyetlerin doğuşundaki rolü, dağlık alanların savunma stratejilerindeki önemi ve iklim değişimlerinin göç hareketlerine olan etkisi incelenmektedir. Ders kapsamında, tarihî coğrafya çalışmalarında kullanılan yazılı ve görsel kaynaklar, eski haritalar, seyahatnameler, seyyah notları ve arkeolojik bulgular öğrencilere tanıtılır. Tarihî haritaların okunması, yorumlanması ve coğrafi bilgi sistemleri (GIS) ile tarihî verilerin nasıl analiz edilebileceği uygulamalı örneklerle açıklanmaktadır. Bu yöntem, öğrencilere yalnızca geçmişi anlamayı değil, aynı zamanda farklı disiplinlerle çalışabilme yetisi kazandırmaktadır. Tarih boyunca insanlık tarihini etkileyen büyük göçler, ticaret yolları ve askerî seferler bu derste coğrafi temelli olarak incelenmektedir. İpek Yolu, Baharat Yolu gibi güzergâhların ekonomik ve kültürel etkileri anlatılmakta; bu yolların hangi coğrafi şartlarda oluştuğu ve zamanla nasıl değiştiği açıklanmaktadır. Aynı şekilde Haçlı Seferleri, İslam fetihleri, Moğol istilaları gibi büyük tarihî hareketlerin coğrafi analizleri yapılmaktadır. Dersin bir diğer önemli konusu, tarihî coğrafya perspektifinden şehirleşme süreçleridir. Tarihî şehirlerin kurulum yeri seçimi, su kaynaklarıyla ilişkisi, ulaşım ağları ve doğal afetlerden korunma stratejileri örnekler üzerinden değerlendirilir. Mezopotamya, Anadolu, Mısır, Akdeniz Havzası gibi tarihî coğrafi bölgeler bölgesel analizle incelenmektedir. Öğrencilere, çevresel değişimlerin (örneğin kuraklık, sel, deprem) tarihî süreçleri nasıl etkilediği, uygarlıkların yükselme ve çöküşlerinde coğrafyanın nasıl belirleyici rol oynadığı gösterilmektedir. Ayrıca, coğrafya ile din, kültür ve siyaset arasındaki ilişki ele alınarak; dinî merkezlerin coğrafi dağılımı ve kutsal mekânların seçimi gibi konular incelenmektedir. Dersin sonunda öğrenciler; coğrafyanın sadece fiziksel bir alan değil, tarihî olayların anlaşılması için temel bir analiz aracı olduğunu kavrar. Bu sayede öğrencilere, diğer tarih derslerinde ve akademik çalışmalarda kullanabilecekleri disiplinlerarası bir perspektif kazandırılması amaçlanmaktadır.				
Ders Kaynakları	KAYNAKLAR, Bîrûnî, el-Kânûn'ül-Mes'ûdî, Haydarâbâd 1954-56 , Dionysius Periegetes. Description of the Known World. Translated by E.H. Bunbury. London: Macmillan, 1870., el-İdrîsî, Nüzhetü'l-Müşâk fi İhtirâk'ül-Âfâk . , Eratosthenes. Geography. Fragments. Translated and edited by Duane W. Roller. Princeton: Princeton University Press, 2010, EVLİYÂ ÇELEBÎ, (1935). Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi: Anadolu, Suriye, Hicaz Maarif Vekâleti, Ankara. EVLİYÂ ÇELEBÎ, (1935). , Hamdullah Mustawfî, Nüzhetü'l-Kulûb, Hamza el-İsfahânî, Târîhu sinî mülûk'ül-arz ve'l-enbiyâ , Herodotus. The Histories. Translated by Aubrey de Sélincourt. London: Penguin Books, 2003., Hîmyârî, İbn ' Abdülmennâ'im. er-Ravz'ül-Mî'târ fi Haber'ül-Aktâr; Şifatu Cezîret'ül-Endelüs. Beyrut: Dârü Şâdir, Hipparchus. Quoted in Ptolemy. Almagest. Translated by G.J. Toomer. Princeton: Princeton University Press, 1998., İbn Jubayr, Riḥlat İbn Jubayr, Dār al-Hilāl and Dār Bayrūt , İbn Battûta, Riḥle, İbn Fadlan, Riḥle, İbn Haldûn, The Muqaddima (trc. F. Rosenthal), London 1958, İbn Havkal, Suret'ül-Arz, İbn Hurdâzbih, el-Mesâlik ve'l-memâlik, İstahrî, Ebû İshak İbrâhîm b. Muhammed el-Farisi, Mesâlik'ül-memâlik. nşr. M. J. de Goeje. Leiden: E.J. Brill, 1927., Kâtib Çelebi, Cihannümâ, İstanbul 1145 H, Kazvînî, Ebû Yahyâ Zekeriyâ b. Muhammed b. Mahmûd. Âşâr'ül-bilâd ve ahbâr'ül-'ibâd. Beyrut: Dârü Sâdir, 3. Basım, 2011., Makdisî, Aḥsenü't-tekâşim, Mes'ûdî, Ebû'l-Hasan Ali b. Hüseyin, et-Tenbîh ve'l-İşrâf, Kahire 1938. , Mes'ûdî, Mürûc'ü'z-zehab, Nâsır-ı Ḥusrev. Sefernâme, Pausanias. Yunanistan'ın Tasviri, Pîrî Reis, Kitâb-ı Bahriye, Pomponius Mela. Description of the World (Dünyanın Tasviri), Ptolemy. Geography (Coğrafya), Sipâhîzâde Mehmed, Muhammed b. Ali el-Butsevî, Evdahu'l-mesâlik ilâ ma'rifeti'l-büldân ve'l- memâlik ., Strabo. Geography (Coğrafya), Taberî, Ebû'l-Fazl, Târîḥ , Yâkût el-Hamevî, Mu'cem'ül-Büldân, Çalışma eserleri, Alagöz, Yücel, Tarihî Coğrafya ve Uygulama Alanları, Ankara 2005, Ai, T. M. N, Nehir Stratejilerinde Nil Örneğine Giriş, Stratejik Rekabet, 2021, Cilt 4, Sayı 23, pp. 55–61, Ai, T. M. N, Contributions of Muslim Scholars in the Field of History, Journal of Islamic Studies, 2021, Sayı not specified, pp. 35-62., Andrews, Peter Aford (Ed.). Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Etnik Gruplar., Bostan, İdris "Pîrî Reis'in Kitâb-ı Bahriye'sinde Bulunan Tersâne-i Âmire Plânları", STAD, sy. 2 (1988), s. 67-68., Braudel, Fernand. Akdeniz Dünyası. Ankara, 2017. , Butlin, Arnold R. A (1993). Tarihî Coğrafya: Mekân ve Zaman Kapılarından Geçerek. Londra, 1993., Darby, H. C. (1973). "Coğrafya ile Tarih Arasındaki İlişkiler Üzerine." Britanya Coğrafyacılar Enstitüsü İşlemleri (Transactions of the Institute of British Geographers), sayı 59: 1–11, Faroqhi, Suraiya, The Ottoman Empire and the World Around It (Faroqhi, Suraiya. Osmanlı İmparatorluğu ve Etrafındaki Dünya) . Londra 2004., İnalıc, Halil, Osmanlı'da Devlet, Hukuk, Adalet, İzmirak, R. Türkiye'de Son Yarım Yüzyıl İçinde Coğrafya Alanında Gelişmeler. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, no. 257, 1976 , Kafesoğlu, İbrahim, Türk Milli Kültürü (tarihî coğrafya açısından da önemlidir , Nafis, Ahmad, Müslümanların Coğrafyaya Katkısı. Lahor, 1947, Pliny the Elder. Doğa Tarihi. H. Rackham tarafından çevrilmiştir. 10 cilt. Loeb Klasik Kütüphanesi. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1938–1962., Robin, A. B., Tarihî Coğrafya: Mekân ve Zaman Kapılarından Geçerek. Arnold Yayınları Serisi, 1993, Sergün, Ü. "Yeryüzünün Nüfuslanması Sürecinde Gelişme Evreleri." İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi 2 (1990–91) , Sezgin, Fuat. İslam'da Bilim ve Teknik. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2008, Strange, Guy Le, The Lands of the Eastern Caliphate, Tanoğlu, A. Beşerî Coğrafya: Nüfus ve Yerleşme. Cilt I. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, no. 1183; Ed. Fak. Coğrafya Enstitüsü Neşri, no. 45, Baha Matbaası, 1966., Tibbetts, Gerald R. Portekizlilerin Gelişinden Önce Hint Okyanusu'nda Arap Seyircilik Geleneği, Wheatley, Paul. İnsanların Birlikte Dua Ettikleri Mekânlar: İslam Topraklarındaki Şehirler				

Hafta	Konu
1	Tarihî Coğrafyaya Giriş: Kavramlar ve Temeller
2	Tarihî Coğrafyanın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi
3	Tarihî Coğrafya ile Coğrafya Tarihi Arasındaki Fark
4	Tarihî Coğrafya Çalışmalarında Kullanılan Kaynaklar
5	Uygarıkların Doğuşunda Coğrafi Etkenlerin Rolü
6	Tarihî Göçler ve Coğrafi Nedenleri
7	Ticaret ve Antik Yolların Tarihî Coğrafyası
8	Ara Sınav
9	Tarihî Haritaların Analizi
10	İslam Fetihlerinin Coğrafi Açidan İncelenmesi
11	Coğrafi Keşifler ve Küresel Etkileri
12	Akdeniz'in Tarihî Coğrafyası
13	Siyasi ve Coğrafi Sınırların Tarihî Evrimi
14	Çevresel Değişimler ve Uygarıkların Çök
15	Vaka Çalışmaları ve Uygulamalı Analizler
16	Final Sınavı

Ders İş Yüğü	Çalışma Türü / Öğretim Metotlar	Süresi (Saat)	Sayısı
Dinleme ve anlamlandırma	Ders	3	14
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme, eleştirel düşünme, soru geliştirme	Tartışmalı Ders	3	14
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme, eleştirel düşünme, soru geliştirme, takım çalışması	Beyin Fırtınası	3	13
Önceden planlanmış özel beceriler	Özel Destek / Yapısal Örnekler	1	1
Ara Sınav 1		1	1
Kısa Sınav 1		1	1
Final		1	1
Ders İş Yüğü:		127	
AKTS (Ders İş Yüğü / 25.5):		4,98	

Program Çıktıları	
1	Tarihi olayları anlamak için kronolojinin ve salt anlatının yeterli olmayacağını, farklı bilim dallarının sağlayacağı imkânlardan yararlanmak gerektiğinin farkına varmıştır.
2	Alanıyla ilgili yapılmış herhangi bir araştırmanın özgün ve bilimsel yeterlilikte bir çalışma olup olmadığı tayin edebilir.
3	Tarih disiplini ile ilgili konularda uzman ya da bilgisi olmayan dinleyicileri bilgilendirir, onlara elde ettiğı bulgularla ilgili düşüncelerini açık bir biçimde yazılı ve sözlü olarak ifade eder.
4	Sosyal bilimlerin sağladığı metodolojik ve kuramsal imkanları kullanarak tetkik, tahlil ve teşhis yapabilme yeteneğine sahiptir.
5	Sahasıyla ilgi çalışmaları yetkin bir şekilde ve inisiyatif kullanarak yapabilir.
6	Araştırmaları esnasında karşılaşılabileceğı engelleri nasıl aşacağını bilir ve çözümleri uygular.
7	Çalışmaları sırasında bilimsel ahlaki değerleri bir an olsun unutmadan, bunlara sadık kalır.
8	Tarihçinin sürekli çalışması ve sahasıyla ilgili yayınları takip etmesi gerektiğini bilir. Bunları takip ederken, yeni gelişmelerden ve varılan bilimsel sonuçlardan haberdar olur. Bu sayede bilimsel heyecanını sürekli canlı tutar ve akademik körelmeye maruz kalmaz.
9	Çalışmalarının sonuçlarının sadece meslektaşlarına değil, çeşitli toplumsal kesimlere de ulaşmasını sağlar.
10	Ülkenin kültürel, medeni ve millî varlığının gelişmesi için bu sonuçları azami ölçüde kullanır.
11	Bir sosyal bilimci olduğunun farkında olarak toplumla bağlarını hem mesleki, hem de insani anlamda güçlü tutar.
12	Kaynak dillerini bilir. Tarih alanında yapılmış güncel araştırmaları takip ederek yeterli düzeyde anlayabilir ve meslektaşları ile iletişim kurabilecek düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olmayı amaç edinir.
13	Tarih alanının gerektirdiğı bilgisayar yazılımı ve donanımı bilgisine sahiptir; bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanır.
14	Tarih metodolojisini kullanarak, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yorumlama ve sentez yapma becerilerine sahiptir ve alanıyla ilgili çalışmaları bağımsız veya ortak çalışma olarak yürütebilir.

Ders Öğrenme Çıktısı - Program Çıktıları (1 -5 Puan Aralığı)														
Ders Öğrenme Çıktısı	PÇ 1	PÇ 2	PÇ 3	PÇ 4	PÇ 5	PÇ 6	PÇ 7	PÇ 8	PÇ 9	PÇ 10	PÇ 11	PÇ 12	PÇ 13	PÇ 14
Öğrenci, tarihî coğrafyanın temel kavramlarını ve gelişimini açıklar	3	5	4	5	4	3	4	5	4	5	4	5	4	3
Öğrenci, tarihî olaylarda coğrafi etkenlerin rolünü analiz eder.	4	5	4	3	4	5	4	3	4	5	4	3	4	4
Öğrenci, tarihî haritaları yorumlayarak mekânsal değişimleri değerlendirir.	5	4	5	4	3	4	5	4	5	4	3	4	5	4
Öğrenci, tarihî süreçlerde nüfus hareketlerini coğrafi bakış açısıyla inceler.	4	5	4	3	4	5	4	4	5	4	3	4	5	4
Öğrenci, tarihî coğrafya verilerini güncel coğrafi bilgi sistemleri ile ilişkilendirir.	3	4	4	5	4	5	4	5	4	5	4	4	3	4
Ortalama Değer	3,8	4,6	4,2	4	3,8	4,4	4,2	4,2	4,4	4,6	3,6	4	4,2	3,8